

Preventívne aktivity

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu
v rámci Operačného programu Ľudské zdroje
www.esf.gov.sk www.employment.gov.sk www.ia.gov.sk

Preventívne aktivity

Mgr. Peter Kulifaj

Vydavateľ: Implementačná agentúra Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

Názov: Preventívne aktivity

Autorka: Mgr. Peter Kulifaj

Recenzent: Mgr. Miroslava Hapalová

Rozsah: 16 normostrán

Rok vydania: 2017

Typ publikácie: elektronická

ISBN: 978-80-89837-19-9

Publikácia prešla jazykovou a grafickou úpravou

PREVENTÍVNE AKTIVITY

Všetci poznáme to známe konštatovanie, že predchádzať problémom je oveľa efektívnejšie a jednoduchšie, ako odstraňovať ich negatívne dôsledky. Najefektívnejším spôsobom boja proti sociálno-patologickým javom je práve prevencia. Náplňou našej práce by mala byť nielen pomoc v oblastiach, v ktorých jedinec zlyháva, ale aj jeho podpora zatiaľ v neproblémových oblastiach života.

1.0 CIELE ODBORNEJ ČINNOSTI

V legislatívnom poňatí je preventívna aktivita činnosťou, ktorú zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách definuje ako „*odbornú činnosť zameranú na predchádzanie rizikovému správaniu fyzickej osoby, rodiny alebo komunity a na predchádzanie rizikovým situáciám a na ich prekonanie alebo riešenie.*“ Realizovaná je v sociálnych službách: komunitné centrum, nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu, služba včasnej intervencie a podpora samostatného bývania.

Špecifické ciele vychádzajú z odborného pohľadu na prevenciu, ktorá je štandardne aplikovaná na troch úrovniach:¹

1. primárna prevencia,
2. sekundárna prevencia,
3. terciárna prevencia.

1.1 Primárna prevencia sa zameriava predovšetkým na zdravé fungovanie spoločnosti. Orientuje sa na populáciu ešte nezasiahnutú sociálnym problémom (patologickým javom). Hlavným cieľom primárnej prevencie je zamedziť prvému kontaktu s patologickým javom, prípadne ho aspoň maximálne oddialiť.

Z hľadiska zamerania sa na cieľovú skupinu môžeme prevenciu ďalej deliť na:

- **všeobecnú** – zameranú na väčšinu obyvateľov (resp. vybrané skupiny, napr. adolescentov) bez zvláštneho delenia podľa rizikovosti (tzv. programy pre všetkých, prípadne pre tých, ktorí sa chcú na nich zúčastniť);
- **selektívnu** – zacielenú na určitú špecifickú (ohrozenú) skupinu populácie, u ktorej sú vo zvýšenej miere zastúpené rizikové faktory (napr. problémové triedy, športové družstvá a pod.);
- **indikovanú** – zameranú priamo na jedincov, u ktorých sme vyhodnotili, že majú väčšie predispozície na rizikové správanie (napr. deti vyrastajúce v lokalitách s charakteristikami geta).

¹ Spracované podľa publikácie Základy sociálnej práce s mládežou ohrozenou extrémizmom a radikalizáciou, Mládež ulice, 2016.

1.2 Hlavným cieľom sekundárnej prevencie je zamedziť rozvoju patologických javov, ktoré sa už vyskytli. Sekundárna prevencia sa najčastejšie zameriava na prácu s ohrozenými cieľovými skupinami v ich prostredí. Orientuje sa na pomoc jedincom a skupinám (mládež s problémovým správaním, mladí ľudia experimentujúci s drogami, ľudia bez prístrešia a pod.), ktorí sú ohrození sociálno-patologickými javmi.

1.3 Terciárna prevencia sa aplikuje v takom prípade, keď už určitý patologický jav nastal. Jej cieľom je predchádzať zhoršovaniu, prehlbovaniu a opakovaniu patologických foriem správania sa jednotlivcov a skupín (drogovo závislí, páchatelia trestnej činnosti, osobitne recidivisti, suicidálni klienti² a pod.). Snaží sa znižovať riziká, ktoré plynú zo sociálno-patologických javov a zlepšovať kvalitu života klientov (znižovať sociálne, zdravotné a osobnostné dôsledky pôsobenia sociálno-patologických javov).

Prax ukazuje, že niektoré organizácie, okrem legislatívneho ukotvenia v zákone č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách, považujú za preventívne aktivity aj činnosti uvedené v zákone č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele. Zákon ich definuje najmä v § 10, odseku 1, písm. b) c) ako opatrenia na predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine a zahŕňa organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch a aktivitách zameraných na predchádzanie sociálno-patologickým javom a sprostredkovanie kultúrnych, záujmových a iných aktivít zameraných na podporu vhodného využívania voľného času.

Pokiaľ poskytujete len sociálne služby zahŕňajúce preventívne aktivity, táto skutočnosť je pre vás irelevantná. Ak je však vaša organizácia registrovaná, resp. akreditovaná aj na výkon vybraných opatrení podľa zákona č. 305/2005 Z. z., môžete vnímať potrebu jasne oddeliť realizované činnosti (a to aj s cieľom zabrániť krížovému financovaniu).

1.4 Podobnosti a rozdiely s ďalšími činnosťami

Preventívna aktivita môže využívať niektoré postupy a techniky, ktoré sa využívajú pri poskytovaní jednej z ďalších činností – zabezpečenie záujmovej činnosti. Kritériom rozlišovania preventívnej aktivity a záujmovej činnosti je stanovený cieľ. V prvom prípade máte jasne určené, na ktorej úrovni prevencie chcete pôsobiť. Poznáte východiskovú situáciu jednotlivcov, skupín alebo komunit a dokážete pomenovať výsledok svojho preventívneho pôsobenia (napr. v komunitnom centre sa zníži miera fajčenia u mladých ľudí do 21 rokov o 20 %). Pri záujmovej činnosti je cieľom rozvoj schopností a zručností prijímateľa sociálnej služby.

² V texte sa môžete stretnúť aj s pomenovaním užívateľ sociálnej služby a tiež klient. Oba pojmy využívame ako synonymum pre prijímateľa sociálnej služby ako účastníka právnych vzťahov pri poskytovaní sociálnych služieb (§3, ods. 1, písm. a) zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách v znení neskorších predpisov). Túto formu sme zvolili len z dôvodu lepšej čitateľnosti textu.

1.5 Základné metódy používané pri realizácii preventívnej aktivity

Jednou z hlavných metód je realizácia špecifického preventívneho programu, ktorého popis vám ponúkame nižšie v texte. Pri príprave aktivít je dôležité, aby ste mysleli na to, komu poskytujete aktivitu, aby bola pre klientov atraktívna. Z metód môžete využívať: skupinové hry, dotazníky, kvízy, príbehy, modelové situácie, art-techniky, filmy, sociálno-psychologické činnosti, diskusie, exkurzie a rozhovory.

1.6 Možné riziká realizácie aktivít

Riziká pri práci s preventívnymi aktivitami sú spojené s dvoma faktormi:

1.6.1 Nedostatok informácií a skúseností pracovníkov s tou-ktorou témou

Chýbajúce vedomosti o podstatných elementoch súvisiacich so sociálno-patologickými javmi znamenajú pre vás značné obmedzenie (napr. ťažko sa budete venovať efektívnej prevencii užívania návykových látok, ak nepoznáte ich základné triedenie alebo účinky na organizmus). V tom prípade vám odporúčame štúdium relevantnej literatúry alebo špecializované školenie.

Nedostatok skúseností (môže sa prejaviť napr. tým, že použijete nevhodnú metódu, a teda preventívny účel nebude naplnený) môžete kompenzovať dôslednou prípravou, získaním spätnej väzby na vaše predstavy či plány od skúsenejších kolegov a pod.

1.6.2 Osobné bariéry pri realizácii preventívnej aktivity

Niektoré z tém môžu byť pre členov tímu citlivé. Môžu mať ťažkosti otvorene o nich hovoriť z rôznych príčin. Téma sexuality je bezpochyby jedna z nich. Pokiaľ vnímate, že počas prípravy preventívnej aktivity nie ste medzi sebou navzájom otvorení, bojíte sa vysloviť niektoré zásadné otázky (napr. ako budeme odpovedať na to, keď sa nás budú klienti pýtať na naše prvé sexuálne skúsenosti alebo čo si myslíme o rôznych technikách sexu), odporúčame vám zastaviť celý proces, do témy sa nepúšťať a sústrediť sa na rozvoj tímu tak, aby citlivú preventívnu aktivitu zvládol realizovať odborne a profesionálne neskôr.

Veríme, že úvodná časť vám osviežila základné poznatky o kontexte preventívnych programov a aktivít. V ďalšej časti si vám dovoľujeme ponúknuť konkrétny koncept, ktorý môžete využívať pri svojej práci.

2.0 KONCEPT ŠPECIFICKÉHO PREVENTÍVNEHO PROGRAMU

Modelov realizácie preventívnych aktivít je viacero a existuje široká paleta zdrojov, ktorými sa môžete inšpirovať. V rámci tejto príručky by sme vám radi predstavili jeden z nich. Ide o koncept špecifických preventívnych programov, ktorý podrobne popísali autori Hořava, Herzog, Kotová³. Tento model je postavený na osemstupňovom postupe s nasledujúcimi krokmi:

1. identifikácia vhodnej témy alebo oblasti,
2. mapovanie postojov, znalostí a správania užívateľov služieb vo vzťahu k danej téme,
3. stanovenie cieľa programu,
4. vytvorenie informačných materiálov, vzdelávanie pracovníkov,
5. plánované preberanie témy s cieľovou skupinou,
6. využitie témy v obvyklom chode programu,
7. hodnotenie úspešnosti a prínosu pre klientov,
8. hodnotenie všetkých krokov pracovníkov a celkové vyhodnotenie.

Optimálny rozsah jednej témy je 40 – 50 dní. Samotné preberanie témy znamená intenzívne využitie rôznych nástrojov a aktivít počas vymedzeného obdobia. Aktivity a diskusie by mali „provokovať“, aby užívatelia služieb premýšľali nad svojimi postojmi, vedomosťami a správaním.

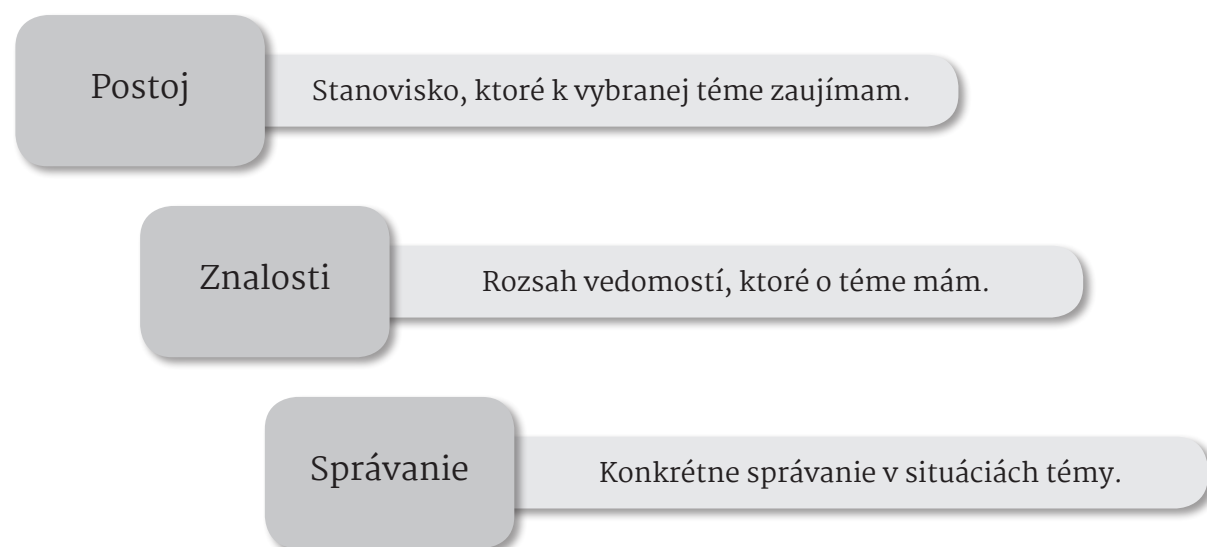
2.1 Identifikácia vhodnej témy alebo oblasti

Pri identifikovaní vhodnej témy je možné reagovať na akútny aktuálny problém (napr. náhle zvýšenie slovných atakov medzi užívateľmi komunitného centra) alebo na dlhodobo diskutované oblasti, ku ktorým môže patriť záškoláctvo, šikanovanie či „škodlivé“ návyky súvisiace s narábaním s finančnými zdrojmi rodiny. Iniciovať môžete aj spustenie takej témy, ktorú nepovažujete za problémovú, no chcete si overiť, či je to skutočne tak.

2.2 Mapovanie postojov, znalostí a správania sa užívateľov služieb vo vzťahu k danej téme

Na zisťovanie postojov, znalostí a správania môžete využiť dotazníky, pred-testy (na hodnotenie post-testy), pozorovanie a ďalšie metódy. Kritickým bodom je nastaviť mapovanie tak, aby skutočne pokrývalo tri okruhy, ktoré sa odlišujú nasledovnými charakteristikami:

³ Kontaktní práce, 2007.

Dôležitým poznatkom je skutočnosť, že nie vždy (obzvlášť u mladých ľudí) sú tieto tri úrovne v súlade. Inak povedané: ak aj mám poznatky o škodlivosti fajčenia na organizmus, to ešte neznamená, že nevyhnutne ostanem nefajčiarom. Mojm postojom môže byť presvedčenie, že upozornenia na obaloch tabakových výrobkov sú prehnane odstrašujúce. Správne identifikovanie úrovne, ktorá môže spôsobovať prípadné ťažkosti v živote klientov, je rozhodujúce pri nastavení preventívneho programu, ktorý bude skutočne efektívny. Ak teda použijeme príklad uvedený vyššie a v procese mapovania zistíme, že mladí ľudia v centre majú dostatok poznatkov o škodlivosti fajčenia – a napriek tomu sú fajčiarimi – nemá zmysel zásobovať ich ďalšími informáciami. Potrebné bude vytvoriť taký program, ktorý sa väčšmi zameria na ich postoje a pozorovateľné správanie.

Prax ukazuje, že štvrtým rozmerom by mohli byť hodnoty, ktoré človek vyznáva. Stretnúť sa môžeme so situáciami, keď proklamované hodnoty môžu byť v rozpore s postojmi či so správaním: hoci jednotlivec nesúhlasí s páchaním násilia na ľuďoch, napriek tomu dokáže zastávať neutrálny (či až súhlasný) postoj, napríklad k agresívnemu správaniu extrémistických skupín v rómskych osadách.

2.3 Stanovenie cieľa programu

Cieľ programu je stanovený na základe výsledkov mapovania. Odlišne treba definovať cieľ zameraný na zmenu postoja a na získanie vedomostí. Pri postojoch sa pozorovateľná zmena prejavuje spôsobom rozhovoru o nejakej okolnosti, resp. v prepojení so zmenou správania ide o pripravenosť konať istým spôsobom, čím klient prejavuje svoj postoj. V prípade získania vedomostí klient dokáže pomenovať najmä faktografické informácie. S tými neskôr pracujeme tak, aby ich vedel využiť aj v praxi.

Zjednodušene povedané, ciele jednotlivých úrovní môžu vyzerať nasledovne:

Oblasť	Postoje	Znalosti	Správanie
Práva detí	Deklaruje, že práva detí majú svoj význam a zmysel.	Pozná a vie vymenovať svoje práva. Pozná úrad ombudsmana a jeho kompetencie pre deti.	Dokáže upozorniť rodičov či iné blízke osoby na riziko porušovania svojich práv. Správa sa tak, že neporušuje práva iných detí.
Rasizmus a xenofóbia	Presadzuje myšlienku, že ľudia nemajú byť vyčleňovaní len na základe vonkajších znakov (napr. farba pleti) a skutky jednotlivcov treba posudzovať individuálne.	Pozná základné ľudské práva, najmä právo na rovnaké zaobchádzanie.	V kontakte s menšinami či ľuďmi s určitými odlišnosťami ich rešpektuje ako rovnocenné individuálne ľudské osobnosti a v súlade s tým aj koná.
Fajčenie marihuany	Nechce sa dostať do konfliktu so zákonom. Nie je ochotný nabádať na fajčenie marihuany osoby mladšie ako 15 rokov.	Pozná právne dôsledky držania alebo užívania „trávy“. Vie identifikovať faktory, ktoré môžu vážne ohroziť jeho zdravotný stav.	Správa sa tak, že minimalizuje možnosti porušovania zákona a zároveň ohrozenia seba či iných v súvislosti s užívaním marihuany.

2.4 Vytvorenie informačných materiálov, vzdelávanie pracovníkov

Informačné materiály môžu byť tvorené letákmi, webovými stránkami, videami a ďalšími nástrojmi, ktoré majú pre cieľovú skupinu atraktívnu formu. Využiť môžete už jestvujúce materiály rôznych organizácií alebo verejne dostupné na internete, alebo si vytvoríte vlastné. Je to len na vašom rozhodnutí a zvážení kapacít – personálnych aj finančných.

2.5 Plánované preberanie témy s cieľovou skupinou

V tejto fáze prebieha podstatná časť realizácie samotných aktivít. Môže ísť o kombináciu rôznych metód a postupov, ako sú napríklad:

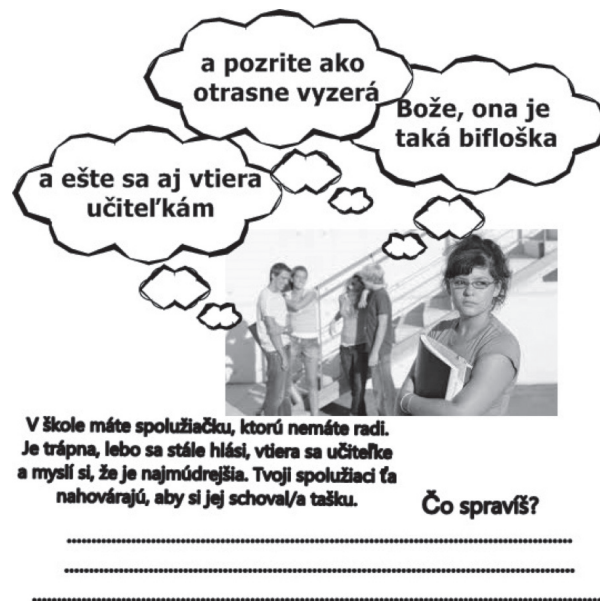
- diskusie v kruhu užívateľov služieb,
- diskusie s pozvanými hosťami z externého prostredia,
- premietanie filmov, edukatívnych videí,
- práca s dotazníkmi a ich vyhodnocovanie,
- simulovanie a modelovanie situácií,
- vytvorenie nástieniek,
- schránka (krabica) na anonymné otázky k téme,
- úlohy pre klientov na doma (tzv. domáce úlohy) a podobne.

Na obdobie trvania témy je taktiež užitočné prispôbiť priestory, v ktorých poskytujete sociálne služby, napr. spomínanými nástenkami. Zároveň je veľmi dôležité smerovať preventívny program k takému okruhu (postoj, znalosť, správanie), ktorý je najproblematickejší, a preto je potrebné sa mu venovať v úvodnej časti celého procesu. Odlišné budú aktivity zamerané na zvyšovanie informovanosti od aktivít zameraných na podporu pri zmene správania. Nasledujúce dva obrázky poukazujú na odlišnosť formulovania úloh pre deti v kontexte skutočnosti, či pracujeme so znalosťami (poznatok o právach detí) alebo správaním (otázky smerujúce k predpokladanému správaniu respondentov).

Obrázok 1: Úloha pre deti navštevujúce NSSDR s cieľom rozvoja znalostí.⁴

Obrázok 2: Úloha zameraná na prácu so správaním.

⁴ Zdrojom obrázkov sú interné materiály občianskeho združenia Mládež ulice.

Zdrojov k inšpirácii na aktivity pre širokú paletu cieľových skupín je dostatok. V prehľade odporúčanej literatúry nájdete niektoré z nich. Je len na vašom rozhodnutí, do akej miery využijete už dostupné materiály alebo sa pustíte do tvorby vlastných.

2.6 Využitie témy pri bežnom priebehu programu

Túto fázu možno považovať za fakultatívnu časť, nakoľko predstavuje obdobie, keď s témami pracujete popri iných aktivitách. V predchádzajúcom kroku ste s preventívnymi témami pracovali systematicky a pravidelne, boli akýmsi hlavným prvkom vašej činnosti. To, či užívatelia služieb zachytili túto fázu, isto zistíte v prípade, keď budete počuť „už zase záškoláctvo/finančná gramotnosť/fajčenie a podobne. V tomto období sa do aktivít zapájajú prevažne klienti s motiváciou, ktorých téma zaujala a chcú sa dozvedieť viac alebo nadobudnúť ešte hlbšiu zručnosť v tej-ktorej téme. Spôsob realizovania aktivít by mal byť postavený na postupoch neformálneho vzdelávania.

2.7 Hodnotenie úspešnosti a prínosu pre klientov

Hodnotiacia fáza celého procesu je významná najmä z dôvodu, aby ste vedeli overiť, či a aký dopad mal preventívny program. Spôsobov, ako hodnotenie realizovať, je viacero. Prehľadne ich sumarizuje publikácia Životné zručnosti a ako ich rozvíjať⁵. Tie sú síce zamerané na hodnotenie rozvoja životných zručností, no rovnako dobre sú využiteľné pri hodnotení dopadu preventívneho programu. V spomínanej publikácii autori definujú viacero základných metód hodnotenia:

- Pozorovanie – klient je hodnotený počas nejakej činnosti a pozorovateľ zapisuje zistené údaje, ktoré neskôr vyhodnocuje.
- Plnenie úloh a rolí – klienti plnia zadané úlohy jednoduchšieho alebo komplexnejšieho charakteru. Pozorovateľ ich vyhodnocuje priebehu plnenia a napokon sumarizuje výsledky.
- Reflexívne diskusie a individuálne rozhovory – diskusie zamerané na verbalizovanie zážitkov z preventívnych aktivít, rozhovory zamerané na hodnotenie zmeny na definovanej úrovni.
- Sebahodnotenie – klient sám vyhodnotí svoj posun v tej-ktorej oblasti. Hárok s otázkami sa môže týkať rôznych aspektov postojov, vedomostí a správania.

Základným nástrojom, ktorý môžete využiť, sú pred a post dotazníky. V časti mapovania úrovne postojov, správania a vedomostí vytvoríte dotazník tak, aby ste otázky v rovnakej či mierne pozmenenej podobe využili v post dotazníku.

K vyššie uvedeným metódam odporúčame doplniť zapojenie sociálnej siete klienta – rodičov, učiteľov, rovesníkov, terénnych pracovníkov, pracovníkov úradu a podobne. Rozhovory s nimi vám pomôžu cielene identifikovať, či a akú mieru zmeny zaznamenali u užívateľov služieb, na ktorých bol preventívny program zameraný.

2.8 Hodnotenie všetkých krokov pracovníkov a celkové vyhodnotenie

V tomto kroku interne vyhodnotíte zvládnutie témy po odbornej a procesnej stránke.

⁵ Aleš Bednařík a kol., 2004.

3.0 KAZUISTIKA ALEBO AKO TO MÔŽE VYZERAŤ V PRAXI

Na záver si vám dovoľujeme ponúknuť príklad využitia jednej preventívnej aktivity. Aktivita bola zameraná na tému **práva detí**.

3.1 Mapovanie znalostí, postojov, správania.

Na zistenie informácií o vedomostiach, postojoch a správaní klientov (deti a mládež na jednom sídlisku) sme použili tri hlavné metódy: dotazník, rozhovory a pozorovanie detí a mládeže pri rôznych situáciách v rámci odbornej činnosti.

Z dotazníka (*Príloha č. 1*) nám vyplynulo, že klienti nevedia vymenovať svoje práva, majú nedostatok informácií o inštitúciách, ktoré ich práva riešia, nevedia, kedy oni právo porušujú. Pokiaľ aj vedia, že isté právo majú, nepoznajú povinnosť vzťahujúcu sa k danému právu. Príkladom je naše zistenie vyjadrené parafrázou: *mám právo na svoj názor a na vyjadrenie svojho názoru*. Títo klienti si však neuvedomujú, že nemôžu niekoho svojimi rečami diskriminovať a ubližovať mu. Postoje a správanie sa nám prostredníctvom dotazníka nepodarilo zistiť (očakávané odpovede), a preto na určenie ich správania a postojov sme využili metódu pozorovania klientov pri bežných činnostiach a rozhovory. Z výsledkov dotazníka a pozorovania sme si stanovili jasný cieľ.

3.2 Stanovenie si cieľa preventívnej témy

Cieľom je, aby naši klienti vedeli uplatniť svoje práva a zároveň neporušovali práva iných.

3.3 Tvorba informačných materiálov

Začali sme tvorbou plagátu „Práva detí“, ktorý sme vytvárali spolu s deťmi a adolescentmi. Každý dostal skrátený dohovor (*Príloha č. 2*), z ktorého si mohol vybrať jedno právo a jeho myšlienku vyjadriť prostredníctvom kresby. Potom sme všetky kresby nalepili na jeden veľký papier, ktorý sme pripli na viditeľné miesto. Na Facebooku sme následne uverejnili prezentáciu o právach detí a v komunitnom centre sme dali k dispozícii letáky s touto tematikou a tiež kontakty na osoby, ktoré môžu pomôcť v prípade porušovania práv detí.

3.4 Plánované preberanie témy s cieľovou skupinou

Tému sme otvorili zábavným kvízom (*Príloha č. 3*). Vďaka tomu si klienti zapamätali, kto je ombudsman, oboznámili sa s niekoľkými základnými právami a s ich vysvetlením. Potom nasledovali náročnejšie aktivity, ako napríklad príbehy detí, ktorým niekto porušoval ich práva. Deti a mládež identifikovali pocity hlavného hrdinu, určovali práva, ktoré boli porušované, hľadali riešenia na vopred pripravené situačné modely. V iných aktivitách sa učili povedať asertívne nie, prípadne pozerali krátky film Carly o utečencoch.

3.5 Zasadzovanie témy do každodenného života sociálnej služby

V priebehu 50-dňového obdobia sme na každú sociálnu službu prichádzali s aktivitami zameranými na práva detí.

3.6 Revízia úspešnosti a prínosu pre klienta

Na úrovni vedomostí sme zaznamenali výrazný posun. Klienti po skočení preventívneho cyklu poznali nielen práva detí, ale i možnosti reagovania, ak sú porušované. Slovo „právo“ začali používať v širšom význame a v oblasti správania si vďaka nemu už dokážu jasnejšie vymedziť zdravé hranice interpersonálnych kontaktov. Posilnila sa pozícia „slabších“ členov skupiny. Takto oni samotní, ako

i tí klienti, ktorí niekedy prekračovali hranice (napr. verbálne napádali druhých), si uvedomili, že tieto mantinely skutočne existujú. A sú tu na to, aby sme dokázali spolu žiť a vzájomne sa rešpektovať.

3.7 Revízia všetkých predošlých krokov pracovníkov a celkové hodnotenie

Tému sme si vyhodnotili a konštatovali, že príprava mala výrazný vplyv na kvalitu aktivít, ako i na dosiahnutie cieľa. V ďalších preventívnych aktivitách sa chceme väčšmi zamerať na činnosti realizované v skupine.

Príloha č. 1:

Dotazník:

Vek: .....

Pohlavie: .....

Ako sa volá medzinárodný dokument, v ktorom sú uvedené tvoje práva?

- A) Dohovor o právach dieťaťa;
- B) Ústava práv detí;
- C) Dokument o detských právach.

Vymenuj práva detí: _____

_____

Kto je to detský ombudsman? _____

_____

Tvoja spolužiačka ti povie tajomstvo. Rodičia ju doma neustále urážajú, nadávajú jej, nepovedia jej nič pekné, často ju bijú. Ako by si jej pomohol/pomohla?

_____

_____

Žiaci v škole ťa šikanujú, neustále ohovárajú, berú ti desiatu, vysmieávajú sa ti. Ktoré tvoje práva sú podľa teba porušované a ako by si v tejto situácii reagoval/reagovala?

_____

_____

Predstav si, že máš spolužiaka/spolužiačku, ktorého/ktorú nemáš ktovieako rád/rada a lezie ti neustále na nervy, lebo sa na hodine stále hlási a je učiteľkin miláčik. Tvoj dobrý kamarát ťa nahovára, aby si ho/ju zosmiešnil. Čo spraviš?

_____

_____

Pani učiteľka si nikdy nechce vypočuť tvoj názor, stále ťa zahriakuje, myslí si, že už jej nemôžeš povedať nič, čo by už nevedela. Aké právo tu je porušované. Ako by si riešil/riešila túto situáciu?

_____

_____

Každé dieťa má právo vyjadriť svoj názor. A ty povieš svojmu spolužiakovi, že je tučné prasa, čím vyjadruješ svoj názor. Porušil si tým nejaké právo?

Áno, porušil som, lebo _____

Nie, neporušil som žiadne práva, lebo _____

Príloha č. 2:

Skrátený dohovor

1. Deti majú právo byť so svojou rodinou alebo s ľuďmi, ktorí sa o ne najlepšie postarajú.
2. Deti majú právo na dostatok jedla a pitnej vody.
3. Deti majú právo na adekvátny životný štandard.
4. Deti majú právo na zdravotnú starostlivosť.
5. Handicapované deti majú právo na zvláštnu starostlivosť a vzdelávanie.
6. Deti majú právo hrať sa.
7. Deti majú právo na bezplatné vzdelávanie.
8. Deti majú právo byť v bezpečí – nemožno ich zanedbávať a nesmie sa im ubližovať.
9. Deti nesmú byť využívané ako lacná pracovná sila alebo ako vojaci.
10. Deťom musí byť dovolené hovoriť ich vlastným jazykom a vyznávať ich vlastné náboženstvo a kultúru.
11. Deti majú právo vyjadriť svoje názory a stretávať sa s inými, aby svoje názory vyjadrili.

Príloha č. 3:

Kvíz

1. Kto je ombudsman?

- A) postavička z filmu Autá,
- B) **verejný ochranca práv,**
- C) africký šaman.

2. V čom pomáha ombudsman?

- A) **pomáha iným ľuďom chrániť ich práva a slobody v úradných konaniach,**
- B) pomáha deťom s domácimi úlohami,
- C) ukladá tresty, pokuty, vydáva rozhodnutia, prikazuje.

3. Kto sa môže obrátiť na verejného ochranca práv?

- A) len dospelí,
- B) len občania Slovenskej republiky,
- C) **každý: dospelí i deti, Slováci aj cudzinci, zdraví i ľudia so zdravotným postihnutím, pracujúci aj nezamestnaní...**

4. V akom dokumente sú spísané všetky práva detí?

- A) **Dohovor o právach dieťaťa,**
- B) Dokument detských práv,
- C) V knihe o deťoch.

5. Kto je dieťa?

- A) **Každá ľudská bytosť mladšia ako 18 rokov (pokiaľ podľa právneho poriadku štátu, ktorý sa vzťahuje na dieťa, nie je dospelosť dosiahnutá skôr).**
- B) Každý, kto sa rád hrá.
- C) Dieťaťom som dovedy, pokiaľ mám rodičov.

6. Čo ti dohovor priniesol?

- A) Povinnosť poslúchať dospelých.
- B) Právo šoférovať.
- C) **Od jeho prijatia už deti nemajú len povinnosť poslúchať dospelých. Naopak, majú svoje práva, ktoré musia rešpektovať ich rovesníci, dospelí aj celá spoločnosť!**

7. Ktoré z daných práv sú tvoje práva?

- A) **právo na oddych a voľný čas, účasť v hrách,**
- B) **právo vedieť o svojich právach,**
- C) **právo na život a rozvoj,**
- D) **právo na vzdelanie,**
- E) právo vstúpiť do manželstva,
- F) **právo byť vypočutý/á v súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ťa dotýka,**
- G) právo na prácu.

8. Čo znamená článok 6 Dohovoru o právach dieťaťa: každé dieťa má prirodzené právo na život a zdravý rozvoj?

- A) Každé dieťa má právo jesť veľa sladkostí.
- B) Žiadne dieťa nemôže byť zvedavé.
- C) **Deťom by nemalo byť ubližované a nikto nemá právo im zobrať život.**

9. Čo zahŕňa pojem právo v Dohovore o právach dieťaťa: deti majú právo slobodne sa združovať a pokojne sa zhromažďovať, pokiaľ tým nezasahujú do práv iných?

- A) **Aj deti majú právo vyjadriť svoje názory v pokojnom a nenásilnom hromadnom proteste.**
- B) Deti majú právo útočiť na policajtov a ničiť verejný majetok, ak s niečím nesúhlasia.
- C) Deti majú právo učiť sa v triede.

10. Čo znamená článok 28 v Dohovore o právach dieťaťa: každé dieťa má právo na vzdelanie?

- A) Deti nemusia chodiť do školy.
- B) **Dieťa má právo získať bezplatne základné vzdelanie v rozsahu povinnej školskej dochádzky a disciplína v škole by mala byť vykonávaná tak, aby to neohrozilo dôstojnosť detí.**
- C) Všetky deti musia v triede poslúchať.

ZOZNAM LITERATÚRY

- BEDNAŘÍK, A.** a kol. 2004. Životné zručnosti a ako ich rozvíjať. Bratislava: Nadácia pre deti Slovenska, 232 s. ISBN 80-969209-5-2.
- ČISECKÝ, F. – OLAH, M. – SCHAVEL, M.** 2008. Sociálna prevencia. 1. vyd. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 140 s. ISBN 978-80-89271-22-1.
- KOLEKTÍV AUTOROV.** 2007. Kontaktní práce, 1. vyd. Praha: Česká asociace streetwork, 357 s. ISBN 978-80-254-4001-8.
- KOLEKTÍV AUTOROV.** 2006. Prevencia a eliminácia agresivity a šikanovania v školskom prostredí, 1. vyd. Bratislava: Ministerstvo školstva SR, 56 s., dostupné online na: <http://www.pppknm.sk/data/pdf/materialy/poruchy_spravania/sikanovanie/sikanovanie_prirucka.pdf>.

Iné zdroje:

- Centrálny informačný portál rezortu školstva**, dostupné online na: <<https://www.iedu.sk/poradenstvo/prevencia/Stranky/default.aspx>>.
- Odborný časopis Sociálna prevencia, dostupný online na: <<http://www.nocka.sk/vzdelavacia-cinnost/socialna-prevencia/odborny-casopis>>.